

คอลัมน์ "จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง"

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 20 พฤศจิกายน 2535

รางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์

รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์

การประกาศชื่อผู้ได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ประจำปี 2535 โดยราชบัณฑิตยสถานทางวิทยาศาสตร์แห่งสวีเดน (Royal Swedish Academy of Sciences) เมื่อกลางเดือนตุลาคม 2535 ที่ผ่านมานี้ นับเป็นการตอกย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า รางวัลโนเบลมีไว้สำหรับนักเศรษฐศาสตร์กระแสหลักเท่านั้น นักเศรษฐศาสตร์นอกกระแสหลักอย่าได้หมายปองเป็นอันขาด (ดูตารางที่ 1)

เมื่อคณะกรรมการรางวัลโนเบลตัดสินใจที่จะให้รางวัลสาขาเศรษฐศาสตร์ในปี 2511 โดยได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากธนาคารสวีเดนแห่งหนึ่งชื่อ Riksbank เนื่องจากโอกาสที่ธนาคารแห่งนั้นมีอายุครบ 300 ปีนั้น คณะกรรมการกำหนดแนวทางที่จะให้รางวัลแก่ผู้ที่ก่อให้เกิดความก้าวหน้าในวงวิชาการเศรษฐศาสตร์ในฐานะที่เป็น 'ศาสตร์' และเริ่มให้รางวัลนี้ในปี 2512

ตลอดช่วงเวลา 24 ปีที่ผ่านมา มีนักเศรษฐศาสตร์ได้รับรางวัลโนเบลรวม 32 คน ทั้งนี้เพราะเหตุว่า ในบางปี (2512 2515 2517 2518 2520 และ 2522) มีผู้ได้รับรางวัลร่วมกัน 2 คน เฉพาะปี 2533 มีผู้รับรางวัลร่วมกันถึง 3 คน แม้ว่าคณะกรรมการจะให้ความสำคัญแก่งานวิชาการที่ใช้วิธีการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ (scientific method) แต่การตัดสินใจให้รางวัลนั้นไม่สามารถหลีกเลี่ยงการใช้ดุลพินิจและค่านิยมส่วนบุคคลได้ รางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์จึงมีสถานะไม่แตกต่างจากรางวัลโนเบลด้านวรรณกรรมและด้านสันติภาพ เพราะทุกปีที่มีการประกาศรางวัล มักจะมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่า เหตุใดคนนี้จึงได้รับรางวัล แต่คนนั้นมีได้รับรางวัล แท้ที่จริงแล้ว แม้แต่รางวัลในสาขาฟิสิกส์ เคมี และแพทยศาสตร์ ก็มีได้รอดพ้นจากเสียงวิพากษ์วิจารณ์ในทำนองเดียวกันนี้ เนื่องจากไม่มีหลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ในการกำหนดว่า งานวิชาการใดก่อให้เกิดความ 'ก้าวหน้า' ทางวิชาการ หรือเป็น 'ประโยชน์' แก่มวลมนุษยชาติ 'มากกว่า' งานวิชาการอื่นๆ

การให้รางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ในช่วงเวลา 24 ปีที่ผ่านมาได้สื่อข่าวสารที่ซ่อนเร้น (hidden message) ว่า งานวิชาการในสาขาเศรษฐศาสตร์จะได้รับการยกย่องว่าเป็นงานวิชาการที่ดี ก็ต่อเมื่อเป็นงานวิชาการที่อาศัย 'วิธีการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์' (scientific

method) อธิบายพฤติกรรมและปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจด้วยตัวแปรทางเศรษฐกิจ (economic variables) และจะต้องพยายามใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative analysis) การศึกษาพฤติกรรมและปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจในลักษณะสหวิทยาการได้รับการยกย่องเท่าที่ควร ยิ่งการศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจด้วยแล้วเกือบจะอยู่นอกกรอบในการพิจารณารางวัล

ในบรรดานักเศรษฐศาสตร์จำนวน 32 คนที่ได้รับรางวัลโนเบล มีเพียง 2 คนเท่านั้นที่มีผลงานในลักษณะสหวิทยาการ เมื่อ Gunnar Myrdal และ Friedrich A. von Hayek ได้รับรางวัลนี้ร่วมกันในปี 2517 นั้น ผู้คนจำนวนไม่น้อยพากันคิดว่า การให้รางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์จะมีความเป็น 'กลาง' มากขึ้น อย่างน้อยที่สุดงานวิชาการนอกกระแสหลักจะได้รับการยกย่องเชิดชูมากขึ้น เซอร์อาร์เธอร์ หลุยส์ (Arthur Lewis) ซึ่งได้รับรางวัลนี้ในปี 2522 แม้จะมีผลงานด้าน 'ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ' แต่หากจะยึดถือเกณฑ์การจำแนกของ D.C. Coleman, *History and the Economic Past* (1987) แล้ว งานของหลุยส์น่าจะจัดอยู่ในกลุ่ม Economic Past มากกว่า Economic History และหากจะให้รางวัลแก่นักประวัติศาสตร์เศรษฐกิจแล้ว ยังมีนักประวัติศาสตร์เศรษฐกิจจำนวนมากที่มีงานดีเด่นกว่าหลุยส์

อุดมการณ์ทางการเมืองนับเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดตัวผู้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ แม้จะมีการให้รางวัลแก่ลีโอนิด คานโทโรวิช (Lenoid V. Kantorovich) นักเศรษฐศาสตร์ชาวรัสเซียในปี 2518 แต่การให้รางวัลครั้งนั้นก็เกินไปเพื่อลดทอนเสียงครหาในข้อที่ได้ให้รางวัลแก่ วาสิลี ลีออนเทียฟ (Wassily Leontief) มาก่อนแล้วในปี 2516 แต่การที่คณะกรรมการมิได้ให้รางวัลนี้แก่ ไมเคิล คาเล็กซกี (Michael Kalecki) นักเศรษฐศาสตร์ ชาวโปแลนด์ ผู้มีผลงานเสมอด้วยจอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) นับเป็นการทำลายคุณค่าของรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์โดยแท้ ความอภัยยังมีมากขึ้นไปอีกเมื่อนายพอล แซมมวลสัน (Paul A. Samuelson) กล่าวถึงนางโจน โรบินสัน (Joan Robinson) ว่า เหตุที่เธอผู้นี้มิได้รับรางวัลโนเบล มิใช่เพราะความอ่อนด้อยของงานวิชาการ หากแต่เป็นเพราะอุดมการณ์ทางการเมือง แซมมวลสันได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ในปี 2513 ในอดีตเคยมีวิวาทะกับโจน โรบินสัน เกี่ยวกับทฤษฎีทุน (Theory of Capital) ซึ่งเป็นวิวาทะที่ยืดเยื้อนานนับทศวรรษ แต่แซมมวลสันก็มีใจกว้างพอที่จะยอมรับว่า โจน โรบินสัน มีผลงานอันควรแก่การได้รับรางวัลโนเบล ในวงวิชาการเศรษฐศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์กระแสหลักจำนวนมากหลายมีอาจยอมรับเธอ มิใช่เพียงเพราะเหตุว่า โจน โรบินสัน วิพากษ์วิจารณ์แนวความคิดและทฤษฎีของสำนักนีโอคลาสสิกมาอย่างต่อเนื่องเท่านั้น หากทว่ายังมีอาจทงฟังหรือทงอ่านบทวิจารณ์ที่เต็มไปด้วยถ้อยคำอันเสียดสี กระแนะกระแหน และเยาะเย้ยถากถางอีกด้วย แม้เธอจะเป็นสาวกและคนสนิทของเคนส์ แต่ในบั้นปลายแห่งชีวิต เศรษฐุทธรรศน์ของเธอเอนเอียงไป

ข้างคาเล็กซีกก็มากกว่าเคนส์ แม้เธอจะเป็นนักศึกษาลัทธิมาร์กซิสต์ จนถึงกับเขียนหนังสือ เศรษฐศาสตร์ในแนวทางมาร์กซิสต์ ตลอดจนสนับสนุนการปฏิวัติวัฒนธรรมในสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่พวกมาร์กซิสต์ก็ไม่ยอมรับว่า เธอเป็นมาร์กซิสต์

ในจำนวนนักเศรษฐศาสตร์ 32 คน ที่ได้รับรางวัลโนเบล มีสัญชาติอเมริกันถึง 20 คน (62.5%) และสัญชาติอังกฤษ 5 คน (15.6%) ดังรายละเอียดปรากฏในตารางที่ 2 สถิตินี้ดังกล่าวนี้อาจฉายภาพความเก่งกาจของนักเศรษฐศาสตร์อเมริกันและอังกฤษเกินกว่าความเป็นจริงอยู่บ้าง เพราะหลายคนถือกำเนิดในประเทศอื่น แต่มาแปลงสัญชาติในภายหลัง ตัวอย่างของนักเศรษฐศาสตร์สัญชาติอเมริกัน ได้แก่ Wassily Leontief (รัสเซีย) Tjalling C. Koopmans (เนเธอร์แลนด์) Gerard Debreu (ฝรั่งเศส) Franco Modigliani (อิตาลี) และ Ronald Coase (อังกฤษ) ตัวอย่างของนักเศรษฐศาสตร์สัญชาติอังกฤษ ได้แก่ Sir Arthur Lewis (เวสต์อินดีส) และ Friedrich A. von Hayek (ออสเตรีย)

การที่รางวัลโนเบลตกกระทบบนแก่นักเศรษฐศาสตร์อเมริกันในช่วง 24 ปีที่ผ่านมาเป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า ศูนย์การศึกษาเศรษฐศาสตร์กระแสหลักได้ย้ายข้ามฟากมหาสมุทรแอตแลนติก จากกลุ่มสมุทรทะเลเหนือไปสู่สหรัฐอเมริกา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เกิดขึ้นในคาบเวลาเดียวกับที่มีการเปลี่ยนแปลงศูนย์อำนาจในระบบทุนนิยมโลก การเติบโตของลัทธิคอมมิวนิสต์ และลัทธินาซีในยุโรปในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สองมีส่วนขับเคลื่อนนักวิชาการออกจากสหภาพโซเวียต ยุโรปตะวันออก และเยอรมนี บางส่วนอพยพไปสหรัฐอเมริกา และบางส่วนกระจัดกระจายอยู่ในยุโรปตะวันตก ภัยพิบัติจากสงครามโลกครั้งที่สองและการเติบโตใหญ่ของสหภาพโซเวียต นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้นักวิชาการจำนวนมากอพยพจากยุโรปไปสู่สหรัฐอเมริกาในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง และท้ายที่สุด นโยบายอุดมศึกษาของรัฐบาลนางมาร์กาเรต แทตเชอร์ มีส่วนขับเคลื่อนอาจารย์วิชาเศรษฐศาสตร์จำนวนไม่น้อย (ไม่ว่าจะมีสัญชาติอังกฤษหรือไม่) อพยพจากอังกฤษไปสู่สหรัฐอเมริกา ในขณะที่ยุโรปมีปัจจัยผลักดันให้นักวิชาการอพยพออกนอกทวีป สหรัฐอเมริกาก็มีปัจจัยดึงดูดชนชั้นมัธยชนจากต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างเงินเดือนและสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจอื่นๆ รวมตลอดทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งปวงและบรรยากาศในการแข่งขันในหมู่นักวิชาการด้วยกัน

ในประวัติศาสตร์อารยธรรมตะวันตก ศูนย์กลางแห่งวิชาการแต่ดั้งเดิมเคยอยู่ในบริเวณกลุ่มสมุทรเมดิเตอร์เรเนียน โดยที่มีการโยกย้ายศูนย์วิชาการตามขอบสมุทรแห่งนี้เป็นเวลาอันน้อยๆ ปี ครั้นในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ศูนย์กลางแห่งวิชาการได้โยกย้ายไปสู่บริเวณกลุ่มสมุทรทะเลเหนือ แล้วจึงข้ามฟากไปสู่อเมริกาเหนือในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19

ในอนาคตอันไม่ไกลนักนี้ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในระบบทุนนิยมโลกอาจผลักดันให้ศูนย์กลางการศึกษาเศรษฐศาสตร์กระแสหลักเคลื่อนย้ายไปจากสหรัฐอเมริกา

ตารางที่ 1

รายชื่อนักเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับรางวัลโนเบล

2512 - 2535

ปี	ผู้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์	สัญชาติ
2512	Ragnar Frisch	นอร์เวย์
	Jan Tinbergen	เนเธอร์แลนด์
2513	Paul A. Samuelson	สหรัฐฯ
2514	Simon Kuznets	สหรัฐฯ
2515	Kenneth J. Arrow	สหรัฐฯ
	Sir John R. Hicks	อังกฤษ
2516	Wassily Leontief	สหรัฐฯ
2517	Gunnar Myrdal	สวีเดน
	Friedrich A. von Hayek	อังกฤษ
2518	Leonid V. Kantorovich	รัสเซีย
	Tjalling C. Koopmans	สหรัฐฯ
2519	Milton Friedman	สหรัฐฯ
2520	Bertil Ohlin	สวีเดน
	James E. Meade	อังกฤษ
2521	Herbert A. Simon	สหรัฐฯ
2522	Sir Arthur Lewis	อังกฤษ
	Theodore Schultz	สหรัฐฯ
2523	Lawrence R. Klein	สหรัฐฯ
2524	James Tobin	สหรัฐฯ
2525	George J. Stigler	สหรัฐฯ
2526	Gerard Debreu	สหรัฐฯ
2527	Sir Richard Stone	อังกฤษ
2528	Franco Modigliani	สหรัฐฯ
2529	James M. Buchanan	สหรัฐฯ
2530	Robert M. Solow	สหรัฐฯ
2531	Maurice Allais	ฝรั่งเศส
2532	Trygve Haavelmo	นอร์เวย์
2533	Harry M. Markowitz	สหรัฐฯ
	William F. Sharpe	สหรัฐฯ
	Merton H. Miller	สหรัฐฯ
2534	Ronald Coase	สหรัฐฯ
2535	Gary S. Becker	สหรัฐฯ

ตารางที่ 2
จำนวนนักเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับรางวัลโนเบล
จำแนกตามสัญชาติ
2512 - 2535

สัญชาติ	จำนวน	%
อเมริกัน	20	62.5
อังกฤษ	5	15.6
สวีเดน	2	6.3
นอร์เวย์	2	6.3
เนเธอร์แลนด์	1	3.1
ฝรั่งเศส	1	3.1
รัสเซีย	1	3.1
รวม	32	100.0